

[Fæderspiel.]

Det, jeg her vil gøre gældende, er, at den hovedlinie, som går igennem grundlovsforslaget, i virkeligheden i sin tendens er langt mere revolutionerende, end det måske umiddelbart synes, og måske endda mere, end det har været tilsigtet. Det afviger på væsentlige punkter fra junigrundlovens tanker. Jeg sigter her både til grundlovens positive bestemmelser og til dens ånd på det område, der drejer sig om magtens fordeling og tillige om ansvarets fordeling i samfundet. Ved grundloven af 1849 overførtes jo den suveræne magt fra enevældskongen til folket selv, grundloven fik karakter af en gensidig håndfæstning mellem statsmagten og befolkningen. Af datidens forhandlinger fremgår med al tydelighed, at man ikke har været blind for den fare, som et misbrug af flertallets magt kunne indebære, og denne fare imødegik man i overensstemmelse med tidens forfatningsmæssige tanker ved at dele magten i tre sideordnede grene, den udøvende, den dømmende og den lovgivende. Enevældskongens funktioner var jo i årene mellem 1660 og grundlovens givelse ikke udelukkende af det onde. Han havde bl. a. virket som den enkeltes, og især den lille mands beskytter. Generalprokurørens virksomhed, som man jo får et klart indtryk af i Stampedes berømte erklæringer, er et smukt udtryk for denne måske den bedste af enevældens forfatningsmæssige funktioner. Denne beskyttelse ville være blevet bragt i fare, hvis man alene havde koncentreret den frie forfatnings magt i folkeflertallet i den lovgivende forsamling.

I det nye grundlovsforslag, i § 3, har man gentaget den gamle grundlovs § 2. Men det kan ikke skjules, at tidens og udviklingens tand har tæret hårdt på denne grundsetning, og det nu foreliggende forslag bevæger sig endnu længere bort fra princippet om magtens fordeling som en sikring af folkestyret mod misbrug. Forslaget er tværtimod udtryk for en stigende koncentration af statsmagten hos folketingsflertallet. Og hvad værre er: dette ledsages, såvidt jeg kan bedømme forslaget, af en forflygtigelse af ansvaret for dispositioner på statens vegne. Når man svækker både den udøvende og den dømmende magts myndighed, som tilfældet nu er — hvad jeg skal tillade mig at påvise —, må man i tilsvarende grad fritage disse orga-

ner for det fulde ansvar for den myndighed, som det er deres opgave at udøve. Og det ansvar, der kan gøres gældende overfor den lovgivende myndighed som enebærer af statsmagten, er nu engang meget spinkelt. Det består alene i vælgerens mulighed for ved et kommende valg at forlange sig bedre betjent, og det sker først, efter at skaden er sket.

Også i den nye grundlov står en løfteparagraf som i de tidligere om, at ministeransvarligheden skal ordnes ved lov. En sådan lov vil blive ganske overflødig, hvis udviklingen går meget videre i den retning, at regeringen simpelthen bliver rigsdagens embedsmænd i stedet for at administrere selvstændigt under deres parlamentariske ansvar og i overensstemmelse selvfølgelig både med gældende lovgivning og det politiske klima, som råder på rigsdagen.

Der er i grundlovsforslaget tegn til, at denne udvikling, der vel begyndte, men ikke var nødvendig, ved indførelsen af folketingsparlamentarismen i 1901, tænkes fortsat videre ud i fremtiden. Det bliver fra mange sider hilst som et fremskridt, at folketingsparlamentarismen nu lovfæstes i § 15. Hidtil har vi klaret os upåklageligt med den uskrevne lov. Jeg tror, det havde været bedre, om man var blevet ved det. Når nu denne hævdevundne regel fæstnes på papiret, begynder man at spekulere over ordenes indhold med den risiko, at den håndfaste realitet, som folketingsparlamentarismen er, det ansvar, den pålægger regeringen, fortoner sig i visse fortolkninger. § 15, stk. 1, rejser netop en sådan uvished. I og for sig er det en selvfølge, at en minister ikke bør kunne fortsætte i sit embede, efter at rigsdagen har udtalt sin mistillid til ham, men regeringens kollektive ansvar er i lige så høj grad en forfatningsmæssig realitet, selvom det ikke er udtrykt i grundloven.

Under kommissionsforhandlingerne har det spørgsmål været rejst, om regeringens ret til at udskrive valg efter et mistillidsvotum burde opretholdes. Til alt held sejrede den opfattelse, at regeringen måtte bevare denne ret, som til syvende og sidst er et af demokratiets sikreste våben. Men er der alligevel ikke gået skår i dette princip ved bestemmelsen, der nu forudsætter, at oppositionen skal kunne rette sit skyts mod en enkelt minister? Der ville ikke være nogen rimelighed i at have denne bestemmelse, hvis det ikke var meningen,